

Галаган Олександр Іванович,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Письменний Дмитро Петрович,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор

ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ СЛІДЧОГО З ПОПЕРЕДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Анотація. Розглядаються питання щодо встановлення слідчим причин кримінальних правопорушень та умов, які сприяли їх вчиненню. Внесено пропозиції по вдосконаленню кримінального процесуального законодавства України по попередженню кримінальних правопорушень.

Ключові слова: слідчий, прокурор, доказування, предмет доказування, процесуальна діяльність, попередження, кримінальні правопорушення, причини, умови, подання.

Summary. The issues of establishing the causes of criminal offenses and the conditions that contributed to their commission are considered. Suggestions on improvement of criminal procedural legislation of Ukraine on prevention of criminal offenses are submitted.

Keywords: investigator, prosecutor, evidence, subject of evidence, procedural activity, warning, criminal offenses, reasons, conditions, submission

В сучасній українській кримінологічній науці зазначається, що запобігання злочинності у буквальному розумінні означає діяльність, що перешкоджає вчиненню злочинів. Це визначення відображає основну мету запобіжної діяльності – перешкодити вчиненню злочинів, скоротити їх кількість і тим самим зменшити розміри злочинності [1, с. 318].

На думку А. П. Закалюка, запобігання злочинності – це різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкодженні дії детермінантів злочинності та проявів, передусім причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливості – усунення їхньої дії [2, с. 324].

Загально відомо, що злочинність є соціальним феноменом, що виявляється у кримінальній активності частини членів суспільства, на високому загальному рівні обумовлений певним об'єктивними соціальними явищами та передумовами, станом суспільних відносин, дії яких неможливо запобігти безпосередніми упереджувальними заходами.

На нашу думку, перш ніж аналізувати діяльність із запобігання злочинності, необхідно з'ясувати найбільш адекватне її термінологічне визначення. Останнім часом в юридичній літературі, у тому числі у

підручниках з кримінології, для визначення зазначеної діяльності вживають різні терміни: «профілактика», «попередження», «запобігання», «відвернення» тощо.

В контексті нашої доповіді вважаємо за необхідне зупинитися на таких термінах як «попередження» та «запобігання». За своєю суттю вони фактично є синонімами. Але в українській мові кожному з них надається певна смислова відмінність.

Шляхом вживання терміна «запобігання» стосовно злочинності та злочинів пішла законодавча практика. Так, у Конституції України (ст. 34) діяльність щодо недопущення злочинів іменується «запобігання».

Разом з тим, ряд авторів вживають в україномовних виданнях як узагальнюючий термін «попередження» [3, с. 136; 4, с. 94].

На думку В.І. Шакуна, в наукових публікаціях з термінами «попередження», «профілактика», «запобігання», «протидія» повна суперечність. Вчений зазначає, що ґрунтуючись на теоретичних засадах кримінологічної науки, доцільно вживати загальний термін «попередження злочинності», який включає в себе наступні стадії: профілактика злочинів, запобігання злочинам, припинення злочинів [5, с. 31].

Кримінологічна ситуація в Україні потребує значного поліпшення організації та здійснення попередження злочинності. Офіційна статистика свідчить про те, що незважаючи на певне зниження злочинності в останні роки, її рівень в Україні залишається досить високим. Так, у 2017 році на території України було зареєстровано 523911 злочин, у 2018 р. – відповідно 487133 злочинів, а в 2019 р. – 444130 злочинів [6].

Аналіз правозастосовної практики свідчить про те, що в практичній діяльності правоохоронних органів невиважено мало уваги приділяється виявленню причин та умов, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень, їх відверненню.

Зазначимо, що на сучасному етапі розвитку України, діяльність щодо попередження злочинності не повною мірою і не досить чітко врегульована чинним кримінальним процесуальним законодавством нашої держави. Якщо КПК України 1960 р. в ст. 23, 23-1 прямо передбачав виявлення причин і умов, які сприяли вчиненню злочинів та правопорушень, то КПК України 2012 р. взагалі не передбачає такої функції в органів досудового розслідування.

На жаль, вкотре думки вчених-процесуалістів залишилися за межами законодавчого процесу при прийнятті КПК, що не відповідає логіці соціального розвитку та науковим засадам реформування кримінального процесуального законодавства України.

Як відомо, на слідчого відповідно до доктрини кримінального процесу, покладені дві основні функції: розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Процесуальна діяльність слідчого по попередженню злочинів нами визначається як система заходів, які вживає слідчий з метою стримування зростання злочинності і по можливості зниження її реального рівня шляхом усунення та нейтралізації причин і умов, що їй сприяють, а також через недопущення та припинення окремих конкретних злочинів [7, с. 15; 23–24].

Заслуговує на всіляку підтримку думка В.В. Шакуна про те, що вкрай потрібна Національна стратегія попередження злочинності, яка ґрунтувалася б на глибокому аналізі стану злочинності, відповідала реаліям нашого життя і незмінність якої не залежала б від політичної конюнктури [8, с. 32].

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що доцільним і обґрунтованим вбачається доповнення глави 4 Кримінального процесуального кодексу України двома статтями: 91-1 «Обставини, що підлягають встановленню при доказуванні причин кримінального правопорушення» та 91-2 «Подання слідчого, прокурора в кримінальному провадженні».

Стаття 91-1 «Обставини, що підлягають встановленню при доказуванні причин кримінального правопорушення і умов, які сприяли його вчиненню.

1. При доказуванні безпосередніх причин кримінального правопорушення необхідно встановити: 1) несприятливі умови формування особи підозрюваного, які сприяли виникненню в нього антигромадських поглядів та звичок; 2) обставини життя підозрюваного, в яких він знаходився перед вчиненням кримінального правопорушення, під впливом яких у нього виник намір його вчинити.

2. При доказуванні безпосередніх умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, слід встановити недоліки у діяльності підприємств, установ, організацій, службових, посадових та інших осіб, внаслідок яких стало можливим його вчинення та заподіяння шкоди».

Стаття 91-2 «Подання слідчого, прокурора в кримінальному провадженні.

1. Слідчий, прокурор, установивши в ході досудового розслідування причини і умови, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення, вносять у відповідний державний орган, громадську організацію, установу, підприємству незалежно від форм власності або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов.

2. Не пізніше місячного строку за поданням має бути вжито необхідних заходів і про результати поінформовано особу, яка надіслала подання.

3. У разі залишення подання без розгляду слідчий, прокурор зобов'язаний ужити заходів, передбачених статтями 254-257 Кодексу України про адміністративні правопорушення».

Список використаних джерел

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія та практика: У 3 кн. – Кн. 1. Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 424 с.
2. Закалюк А.П. Там само. – с. 324.
3. Курс кримінології. Загальна частина / за заг. ред. О. М.Джузи. – К., 2001. – Кн. 1 – с.136.
4. Кримінологія. Загальна та Особлива частини/ За заг. ред. І.М.Даншина. Х., 2003. С. 94.
5. Шакун В. І. Теоретичні питання сучасної української кримінології / Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (26 жовтня 2018 року) – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – С. 26–32.
6. Статистична звітність Генеральної прокуратури URL: <https://old.gp.gov.ua/statinfo.html>.
7. Процесуальна діяльність слідчого щодо запобігання злочинам: навч. посібник / О. Є.Омельченко, Д.П.Письменний. – К.: Вид. Паливода А. В., 2008. – с. 216.
8. Шакун В. І. Теоретичні питання сучасної української кримінології / Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (26 жовтня 2018 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – С. 26–32.

Градецька Наталія Миколаївна,
старший викладач кафедри забезпечення
державної безпеки Київського факультету
Національної академії Національної гвардії
України, кандидат юридичних наук,
доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Анотація. Розглянуто актуальні питання протидії наркозлочинності у мережі Інтернет, а також пропонуються заходи протидії наркозлочинності у сфері сучасних інформаційних технологій.

Ключові слова: наркотики, наркозлочинність кіберзлочинність, Інтернет, протидія та запобігання, координаційна взаємодія.

Summary. Topical issues of combating drug crime on the Internet are considered, as well as measures of prevention drug crime in the field of modern information technologies.

Keywords: drugs, drug dealing, preventive activities, cybercrime, Internet, counteraction and prevention, coordination interaction.

Сучасна наркозлочинність модифікується за рахунок активного використання цифрових технологій.